

с. 114], *Сновидь Изечевичь* [2, с. 260]; *-ович-*: *Гльбь Гурговичь* [2, с. 633], *Дѣдъ Ольговичь* [3, с. 284], *Юрьи Лвовичь* [3, с. 911] та ін.

Підсумовуючи зауважимо, що основними способами творення регіональних власних особових назв досліджуваного регіону є словоскладання, синергія онімізації й деривації апелятивних основ, використання різних афіксів. Літописні різнозаписи, що передають фонетичні особливості іменувань, викликані особливостями вокалізму, відмінностями звучання слова у різні історичні періоди, огріхами літописців тощо.

З'ясування деяких фонетико-граматичних особливостей давньоруських особових назв історичної Ровенщини виступає частиною комплексного дослідження антропімікону краю на синхронічному і діахронічному рівнях, сприяє вибудовуванню цілісної регіональної антропонімної картини і забезпечує формування ресурсної і теоретичної наукової основи української антропоніміки.

1. (1983). Історія української мови. Лексика і фразеологія. В. О. Винник. Київ: Наук. думка, 1983. 744 с.
2. Полное собрание русских летописей. Т. 1: Лаврентьевская летопись. Ленинград: Изд-во АН СССР. 1926-1928. 540 с.
3. (1962). Полное собрание русских летописей. Т. 2: Ипатьевская летопись. Москва: Изд-во вост. лит. 938 с.
4. (1841). Полное собрание русских летописей. Т. 3: IV. Новгородские летописи. Санкт-Петербург: Типография Эдуарда Праца. 308 с.
5. (1862). Полное собрание русских летописей. Т. 9: VIII. Летописный сборник, именуемый Патриаршею или Никоновскою летописью. Санкт-Петербург: Типография Эдуарда Праца. 256 с.
6. Поппэ А. В. (2010). К истории имени Владимир. Опыт необычного исследования. *Труды Отдела древнерусской литературы*. Т. 61. С. 278-295.
7. (1979). *Словотвір сучасної української літературної мови: монографія*. Г. М. Гнатюк та ін.; АН УРСР, Ордена Труд. Червон. Прапора Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : наук. думка. 405 с.
8. Соколова Е. Н. (2008). Фонетико-морфологическая адаптация христианских личных имен в памятниках Киевской эпохи. *Вестник Челябинского государственного университета*. Вып. 21. № 16 (117). С. 146-151
9. Фасмер М. (1986). Этимологический словарь русского языка. Т. 1 (А–Д). Под ред. Б. А. Ларина. Москва : Прогресс. 576 с.
10. (1974-2008). Этимологический словарь славянских языков: Праслав. лекс. фонд / под. ред. О. Н. Трубачёва. Москва : Наука. Вып. 1-41.

МОДАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІДЕЇСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ПРОПОВІДІ

Тетяна Шиляєва

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Релігійний дискурс характеризується як статусно-рольова комунікація, ціль якої прилучати людей до віри, призивати до покаяння, стверджувати в вірі та добротності, проводити богослужіння, давати пояснення релігійним та конфесійним догматам. У релігійному дискурсі проявляється взаємодія мови, культури та ідеології [9, с. 44].

Проповідь як релігійно-повчальне мовлення в церкві – це тлумачення священного тексту. Проповідь зазвичай створюється автором у вигляді тексту, який подається аудиторії в усній формі під час богослужіння. Надалі проповіді можуть зберігатися в формі фіксованих

Збірник наукових праць

текстів: друкованих збірників проповідей, електронних варіантів (<http://www.orthodox.net/sermons/>), аудіо і відео бібліотек [10, с. 148].

В статті розглядаються основні модальні елементи реалізації фідеїстичної стратегії на матеріалі проповідей в православних американських церквах. Актуальність дослідження визначається інтердисциплінарною тенденцією в лінгвістиці, яка останнім часом займається аналізом різних видів дискурсів та дослідженням комунікативного, прагматичного, лінгвопсихологічного та лінгвокультурного модусів суб'єкта дискурсу.

Глобальною стратегією православної проповіді М.С. Смирнова визначає фідеїстичну стратегію. Основу дискурсивної стратегії проповідника становить певна комунікативна мета, що сформована мотивами, пов'язаними зі світоглядними установками і конкретним завданнями. Розв'язати ці завдання проповідник намагається під час проповіді. Мовленнєвий жанр православної проповіді допускає реалізацію значної кількості різнопланових завдань, які підпорядковані загальній глобальній фідеїстичній стратегії проповідника [4, с. 81].

Поняття модальності в логіку ввів Аристотель. В сучасних студіях поняття модальності є досить широким і охоплює не лише ментальний (когнітивний, епістемічний), рецептивний, емотивний, а й комунікативний модус – суб'єктивне вираження поглядів та оцінок, дискурсивну позицію суб'єкта тощо [1]. У сучасній модальній логіці у межах категорії модальності виділяють алетичні (належать до висловлень чи предикатів) і деонтичні (належать до слів, які позначають вчинки) підкатегорії [8, с. 141]. О.М. Лагута називає шість типів модальностей: алетичну, епістемічну, деонтичну, часову, аксіологічну та виборчу [5, с. 193]. М.С. Смирнова виокремлює в текстах православної проповіді змістовні модальні елементи, які важливі для реалізації фідеїстичної стратегії. Змістові модальні елементи – це функціонально-семантична мовна категорія, яка втілює ставлення до предмета розмови (топосу) та визначається як топосний модус [4, с. 118]. Ці елементи розрізняють за типами модальності (аксіологічна, епістемічна, алетична, деонтична, волітивна, верифікативна) [6, с. 238].

Аксіологічна модальність – це вираження оцінок ставлення мовця до повідомлення. Аксіологічні елементи (аксіологія від грецьк. *axia* – цінність та *logos* – вчення) у реалізаціях фідеїстичної стратегії православної проповіді подані типовими засобами для вираження позитивної та негативної оцінки [4, с. 118]. В англійській православній проповіді вони представлені такими прикметниками позитивної та негативної оцінки: *fruitful, righteous, clean, honest, good, valuable, openhanded, sacrificial, wonderful, true, wise, saintly, loving, threatening, sinful, diabolic, infamous, unworthy, horrible*; іменниками: *truth, treasure, grace, mercy, heaven, paradise, gift, commitment, sin, death, idol, greed, vainglory, lust, unrighteousness, darkness, demons*; дієсловами та дієслівними словосполученнями: *love, appreciate, prefer, share, rejoice, bathe in joy, walk in integrity, honor the day, lie, humiliate*; прислівниками: *truly, faithfully, gladly*.

Також оцінний характер мають словосполучення названих частин мови, а саме: *Good ground creates good souls that are thirsty for truth. Truth quenches thirst with Christ's eternal truth and enduring love. Christians with a cultivated heart of good ground bathe in joy and grow up high towards heaven, bringing forth abundant fruit for themselves and others.*

Епістемічне модальне значення виражає можливість, які виникають унаслідок знання / усвідомлення / розуміння мовця [8, с. 144]. До засобів вираження епістемічної модальності (від грецьк. *episteme* – знання) фідеїстичної стратегії належать модальні дієслова, а також вербативи, що здатні передавати різний рівень впевненості [4, с. 119]. Складовими одиницями лексичного рівня, що передають значення епістемічної модальності є, окрім модальних дієслів, немодальні дієслова, прислівники, частки, іменники, прикметники, а

Text et culture. Випуск 5.

також складні конструкції. Однією з найбільш поширених форм передачі значення різного ступеню знання в англійській мові є складний присудок із модальними дієсловами: *can, cannot, may, might, should, would, ought to, be to, have to*.

You can become an instrument of God watering all the earth and making it fruitful through your personal commitment to support God's work through your Stewardship pledge. You too must decide how important Christ's work means to you and make a sacrificial pledge so that you can also say to the Lord: «At last I am able to share in your work.» St. Mark's Gospel that was read here today might be a bit confusing because we first hear that Mary Magdalene and Mary the mother of Joses were observing the deposition from the Cross and saw Joseph and Nicodemus placing the most pure body of Christ into the new tomb. Those words, Brothers and Sisters, are the words we should long in our hearts to hear: «Thy sins are forgiven.....go in peace.»

Епістемічна модальність може виражатися за рахунок вживання таких дієслів як *seem, suppose, claim, suggest, assume* і ряду інших: *We are exchanging truth for a lie. There are those in the world today who will even point to Holy Scripture claiming that if we work hard, we will become wealthy in funds consistent with the teachings of God. How it happened [Raskolnikov] did not know. But all at once something seemed to seize him and fling him at [Sonya's] feet.*

Алетичні модальності становлять базу всієї модальної логіки. Алетична модальність (від грецького *alethia* – правда) – категорія модальної логіки, яка включає в себе судження дійсності, необхідності та можливості, тобто є об'єктивною [8, с. 144]. Для передачі значень алетичної модальності призначені прислівники *maybe, perhaps, probably, obviously, apparently* та інші: *Although I realized that maybe he was giving all he had, it was better than hurting him, so I said "Yes, thank you."*

Деонтичні елементи (давньогр. *deontos* – належне, необхідне) були ґрунтовно розглянуті у дослідженні О.І. Шаля, присвяченому науковому дискурсу. Вчений зазначає, що індикатори деонтичної модальності містять імпліцитне компаративне значення, яке реалізується через зіставлення адресатом інформації, що міститься у реченні, із фоновими знаннями для адекватного декодування змісту, і передають дієслова у наказовому способі, які апелюють до уяви адресата; до розумових здібностей, а також слугують настановою, порадою, рекомендацією [7, с. 287].

Деонтичні елементи – це також модальні висловлювання, до складу яких входять такі модальності як «дозволено», «обов'язково», «заборонено» та їхні модифікації [2].

У реалізаціях англійської православної проповіді містяться всі зазначені засоби. Елементи деонтичної модальності реалізуються імперативними дієсловами, що передають заклик, пораду, настанову та апелюють до уяви й розумових здібностей адресата: *But if you look at an icon that depicts the Last Judgment, for example the one replicated in the bulletin today, you will see it's not all fire and brimstone: on Goat's side, yes, it looks pretty horrible, but on the Sheep side is the uncreated light of Christ showing the way to eternal life. Remember the Sabbath Day to keep it holy; six days shalt thou labor and do all thy work, but the Seventh is the Sabbath of the Lord Thy God.*

Волітивна суб'єктивна модальність спрямована на зміни екстралінгвальної реальності. Волітивні елементи (від лат. *voluntas* – воля) у реалізаціях православної проповіді представлені дієсловами, які передають бажання (*wish, want, would like*) [3, с. 260]: *If I refused, I knew it would hurt him and didn't want to do that.*

Верифікативні елементи (лат. *verificatio* – підтвердження; лат. *verus* – істинний, *facio* – роблю) у реалізаціях православної проповіді втілюються засобами, що сприяють обґрунтуванню істини [3]: *And when he gains your heart, like so many other little idols we worship, he really doesn't let go.*

Збірник наукових праць

Таким чином, змістові модальні елементи, які допомагають у реалізації фідеїстичної стратегії православної проповіді, це – аксіологічні, епістемічні, алетичні, деонтичні та верифікаційні. Ми бачимо перспективним подальше дослідження категорії модальності в контексті сучасної лінгвістичної парадигми.

1. Арутюнова Н.Д., Падучева Е.В. (1985). *Истоки, проблемы и категории прагматики*. Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистическая прагматика. Сборник: Пер.с разн.яз. [Сост. и вступ.ст. Н.Д. Арутюновой и Е.В. Падучевой. Общ.ред. Е.В. Падучевой]. Вып.16. М.: Прогресс. С.3-42.

2. *Висловлювання про відношення (реляційні висловлювання)*. URL: [http://adhdportal.com/book_2298_chapter_56_7._Vislovljuvannja_pro_vdnoshennja_\(reljajjn_vislovljuvannja\).html](http://adhdportal.com/book_2298_chapter_56_7._Vislovljuvannja_pro_vdnoshennja_(reljajjn_vislovljuvannja).html)

3. Смирнова М.С. (2015). *Змістовий рівень аналізу вербалізації глобальної фідеїстичної стратегії православної проповіді ХХ століття*. Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3. С. 256-261. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2015_3_43

4. Смирнова М.С. (2016). *Проповідь у релігійному православному дискурсі ХХ століття: лінгвопрагматичний аспект*. Дисс. на здобуття ступені канд. філ. наук. Маріуполь. 271 с.

5. Умрихіна Л.В. (2016). *Проблема типології модальних значень у лінгвістиці*. Науковий вісник ДДПУ ім. І.Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №6. С. 192 -196.

6. Фролова І. Є. (2009). *Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі*: моногр. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 344 с

7. Шаля О. І. (2011). *Категорія порівняння у мові науки: функціональні, когнітивнодискурсивні та лінгвокультурні параметри (на матеріалі англо-американських статей у галузі електроніки)*: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». К.: 20 с.

8. Шнуровська Л.В. (2016). *Теоретичні засади вивчення категорії модальності в сучасній лінгвістиці*. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 19. №2. С. 140-148.

9. Шиляева Т.В. (2005). *Учасники англомовного православного дискурсу*. Матеріали II Международной научно-практической конференции «Образование без границ – 2005». Том 24. Филологические науки. Прzemysl. С.44-46

10. Шиляева Т.В. (2008). *Функциональная характеристика заголовков англоязычной проповеди*. Матеріали XI науково-практичної конференції ПВТ. Збірник наукових праць №33. Переклад, філологія. Ізмаїл. С.148-154.

11. Orthodox Church in America. URL: <https://oca.org/fs/sermons/the-paschal-sermon>

12. St. Michael the Archangel Russian Orthodox Church. URL: <https://www.saintmichaelsroc.org/sermons.html>

13. St. Nicholas Russian Orthodox Church. URL: <http://www.orthodox.net/sermons/>

14. Stewardship Sermons. URL: <https://www.goarch.org/stewardship-sermons>